

Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisinin En Son Düzeyleri: Kendini Gerçekleştirme ve Kendini Aşmışlık

The Highest Levels of Maslow's Hierarchical Needs: Self-actualization and Self-transcendence

Mustafa Tekke*

To cite this article/ Atıf için:

Tekke, M. (2019). Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinin en son düzeyleri: Kendini gerçekleştirme ve kendini aşmışlık. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of Qualitative Research in Education*, 7(4), 1704-1712. doi: 10.14689/issn.2148-2624.1.7c.4s.17m

Öz. Koltko-Rivera'nın (2006) çalışmasına göre Maslow'un hayatının son dönemlerinde "kendini aşmışlık" adı altında yeni bir ihtiyaç seviyesini dile getirmiştir. Psikolojik gelişim açısından fenomenolojik yapıya ait Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinin en üst seviyesini temsil eden "kendini aşmışlık" düzeyi ihtiyaçlar hiyerarşisinin bir parçası olup bireyin hem içsel hem de dışsal gelişim süreçlerini gösterir. Örneğin bağımsızlık, kendini gerçekleştirme, kimlik başarısı ve etkili sosyal bağ kurma "kendini aşmışlığın" bir ürünüdür. İlgili alanda "kendini aşmışlık" kavramını Türkçe dilinde ifade eden bu çalışma ilk olmaktadır. Bunun yanında günümüzde yapılan çalışmalardaki etkinliği olan kültürel ve bireyselleşme faktörlerinin kendini gerçekleştirme ve "kendini aşmışlık" düzeylerinde farklılık gösterebileceği değerlendirilmektedir. Sonuç olarak, "kendini aşmışlık" düzeyine dair ölçek ve testlerin geliştirilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Özellikle bireyle doğrudan ilişkisi olan eğitim, psikolojik ve rehberlik alanların bu yeni ihtiyaç seviyesini dikkate alarak bireylere uygulanan eğitim, psikoloji ve rehberlik hizmetlerinin güncellenmesinin daha faydalı olacağı umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Maslow, fenomenolojik kuram, ihtiyaçlar hiyerarşisi, kendini gerçekleştirme, kendini aşmışlık

Abstract. According to the study of Koltko-Rivera (2006), Maslow, toward the end of his life, highlighted a new stage of needs in the name of self-transcendence. The level of "self-transcendence" representing the highest level of Maslow's hierarchical needs in phenomenological structure for psychological aspect, indicates both intrinsic and extrinsic developmental process of individual. For instance, independence, self-actualization, identity achievement and effective social connection are the products of "self-transcendence". This study is the first in related field to literally express the statement of self-transcendence in Turkish language. Besides, it was evaluated the cultural and individualized factors of recent studies might present differences in the area of self-actualization and self-transcendence. Thus, it was considered to develop tests and scales related to the level of self-transcendence. Specifically, hoping to be more beneficial to update the services given in the field of education, psychology and counselling by considering the new needs of individual.

Keywords: Maslow, phenomenological approach, hierarchical needs, self-actualization, self-transcendence

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 03.02.2019

Düzeltilme Tarihi: 21.09.2019

Kabul Tarihi: 23.10.2019

* Sorumlu Yazar / Correspondence: Düzce Üniversitesi, Türkiye, e-mail: mustafatekke@gmail.com ORCID: 0000-0003-0412-4353

Giriş

Evrensel olarak kabul edilen ihtiyaçlar hiyerarşisi modeli fenomenolojik kuramın esasını teşkil etmektedir. Gelişiminden günümüze her ne kadar uzun bir zaman geçmiş olsa da güncelliğini korumakta ve özellikle eğitim, psikoloji ve rehberlik hizmetinde önemli bir yeri bulunmaktadır. Bu modele göre kısaca temel ihtiyaçların (ör. fiziksel, sevgi) karşılanması ve sonrasında bir üst düzey olan psikolojik ihtiyaçların (ör. bilme, estetik) gerçekleşmesi mümkün olduğu kabul edilir. Aslında bu model bireyin doğasında var olan kendisi olmak ve kendini anlamak diğer bir ifadeyle kendini gerçekleştirmek için öne sürülen bir durumdur. İnsancıl kuram bireyin ilgi ve yeteneklerine göre kendini gerçekleştirmesi mümkün olduğuna inanır. Kendini gerçekleştirmenin ölçülmesi amacıyla birden fazla ölçekler geliştirilmiştir. Örneğin, en yaygın olarak kullanılan “Personal Orientation Inventory” (POI) Shostrom (1966, 1974) ve “Short Index of Self-actualization” Jones and Crandal (1986) tarafından geliştirilen kendini gerçekleştirmeyi ölçmeyi amaçlayan ölçeklerdir. Bu bağlamda, bu ölçekleri kullanarak birçok farklı alanın çalışma konusu olmuştur; dindarlık ve mutluluk (Beit-hallahmi & Argyle, 1997; French & Joseph, 1999; Ivtzan, Chan, Gardner, & Prashar, 2013), ruh sağlığı (Dezutter, Soenens, & Hutsebaut, 2006), meditasyon (Sedlmeier et al., 2012; Seeman, Nidich ve Banta, 1972; Zilka, 1987), maneviyat (Piedmont, Ciarrochi, Dy-Liacco, & Williams, 2009), kaygı (Janowiak ve Hackmani, 1994) kişilik (Francis & Hills, 2008; Kline, Docherty ve Farley, 1982), benlik saygısı (Fitss, 1971) bunlardan bir kaçına örnek olabilir.

Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisine son zamanlarda ilk defa ortaya atılan ve önemli bir seviye olan “kendini aşmışlık (self-transcendence)” düzeyidir (Koltko-Rivera, 2006). Bu kavram kulağa farklı gelse de Türkçeye en yakın çevrili bu şekilde uygun düşmektedir. Öteki taraftan “özaşkınlık” olarak çevrilip akademik çalışmalarda bu şekilde ifade edilmektedir (ö.r., Devrani, 2010; Onat-Kocabıyık, 2014). Bu durum, ihtiyaçlar hiyerarşisinin en önemli düzeyini oluşturduğunu söylemek mümkündür (Garcia-Romeu, 2012; Venter & Venter, 2010). Buna dair ilk çalışma niteliğini haiz olan Amerika Psikolojik Derneği’nin (American Psychological Association-APA) altında yayımlanan “Review of General Psychology” adlı dergide 2006 yılında Koltko-Rivera tarafından ilk kez ifade edilmesiyle “kendini aşmışlık” çalışması diğer yazarların da ilgisini çekmeye başlamıştır. Koltko-Rivera “kendini aşmışlık” düzeyini Maslow 1943 ve 1954 yıllarında ihtiyaçlar hiyerarşisine ekmediğini fakat 1969 yılında kitabında ve sonraki yıllarda ise özel dergilerinde vurguladığını belirtmiştir.

Bu çalışmada ifade edildiği üzere ihtiyaçlar hiyerarşisini tekrardan göz atıp Maslow’un ifadesiyle son düzeyi olan “kendini aşmışlık” ile kendini gerçekleştirme arasında farkı irdeleyip literatüre önemli katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Türkiye’de buna dair bir çalışmanın bulunmaması bu çalışmanın önemini artırmıştır. Ayrıca ilk defa bu kavramı Türkçeleştirerek literatüre önemli bir katkısı olmayı da amaçlamaktadır. Bunu da yaparken sentezleme çerçevesinde hem Maslow’un eserlerinden hem de bununla alakalı yapılan yabancı dildeki çalışmalar taranmıştır. Bu amaçla doküman analizi yöntemi uygulanmış ve incelenen araştırmalar sonuç bölümünde tablo oluşturularak değerlendirilmiştir (bakınız Tablo 1). Nitel araştırma verilerinden olan doküman analizi “ yazılı ve elektronik (bilgisayar tabanlı ve internet üzerinden iletilen) materyallerin- belgelerin gözden geçirilmesi veya değerlendirilmesi için sistematik bir süreç” (Bowen, 2009, s.27) olduğu şeklinde tanımlandığından bu çalışmada buna dair yapılan araştırmaları etraflıca incelemiştir.

Kendini Gerçekleştirme

Kendini gerçekleştirme fenomenolojik yaklaşımda önemli bir yer teşkil etmekte ve psikolojik çalışmalarda özellikle “tanımlayıcı güdülenme teorisinin modeli veya merkez noktası” (Maslow, 1943, s.370) olarak kabul edilmektedir. Buna dair, örneğin rehberlik alanında verilen danışmanlık hizmetinde bireyin kendini gerçekleştirecek potansiyellerinin farkında olması amaçlanır (Jones ve Crandal, 1986). Nitekim kendini gerçekleştirme Rogers’in gerçek benlik (real self) kavramı ile benzer özellikler taşır (Jones and Crandal, 1986; Ismail ve Tekke, 2015). Bireyin kendi ilgi ve yeteneklerinin ne kadar şuurunda olursa o kadar kendisini gerçekleştirmesi mümkün görünür (Ismail ve Tekke, 2015; Tekke ve Coşkun, 2018). Diğer bir ifadeyle, bireyin kişisel, duygusal ve zihinsel gelişiminin tümü bireyin kendini gerçekleştirmede önemli etkenlerdir. Maslow, bu konuda “Bireyin tam insan olmasına yardım eden kendi kimliğinin farkında olması kaçınılmazdır” (1969, s.31) ifadesiyle bireyin kendini tanımasını temel alır. Bu aynı zamanda ihtiyaçlar hiyerarşisinde “bilme, anlama” seviyesiyle örtüşüp Maslow’a göre bireyin kendisinin “potansiyel, arzu, ihtiyaç ve hangi mesleğin kendisine uyumlu olduğunun” bilincinde olması kendini gerçekleştirmede etkili olduğunu vurgulamıştır. O’connor ve Yballe (2007) bu durumu “içsel gelişim” olarak göstermektedir. İçsel gelişim kendini gerçekleştirmede bireyin hem duygusal hem de sosyal sağlığı açısından etkilidir (Gormam, 2010). Bu bağlamda, kendini gerçekleştirmenin bireyin içsel süreci ile doğrudan ilişkili olduğu söylenebilir.

İçsel gelişim bireyin davranışlarını yönlendirmede etkili güdülerden biri olduğu kabul edildiğinden bu durum “öğrenme ve yaratıcılığa yönelik insani eğiliminin prototipik görünümü” (Ryan ve Deci, 2000, s.69) olması bireyin kendini gerçekleştirme eğilimlerini vurgulamaktadır. Bu şekilde birey kendisini öğrenmeye, araştırmaya ve keşfetmeye meyyleder. Bu süreç doğal olarak kabul edildiğinden insanın doğumundan ölümüne kadar devam ettiği bilinir. Bu bakımdan içsel süreç daha çok “bireysel gelişim” olarak anlaşılmaktadır. İçsel sürecin duygu, düşünce ve davranışa etkisi çoğu psikoloğun ilgisini çekip bu konu üzerinde araştırmalarda bulunmuşlardır. Özellikle, Maslow kendini gerçekleştirme düzeyinde “bireysel gelişimi” vurgulayıp başkalarıyla sosyal ilişki durumunu yeterince ilişkilendirmediği görülmektedir (bakınız Hanley ve Abell, 2002). Nitekim bu durumun “başkalarıyla sosyal ilişkiyi” doğuştan gelen gereksinimler olarak kabul eden Özerk Benlik Yönetimi Kuramı (Self Determination Theory) (Ryan ve Deci, 2000) çeliştiği görülmektedir. Bu bakımdan Maslow bu düzeyi bireysel gelişim ve içsel süreçle sınırlandırdığını anlaşılmaktadır. Bunun üzerine daha çok içsel süreç olarak anlaşılan kendini gerçekleştirmenin üzerine başkalarıyla sosyal bağları güçlendirmek anlamında yeni bir düzey daha ekleyip bu gereksinimi tamamladığı görülmektedir.

Buna ek olarak, kendini gerçekleştirme bireyin “kendini tatmin etme arzusu, diğer bir ifadeyle potansiyelinde var olanı gerçekleştirme eğilimi” (Maslow, 1943, s.382) ve “yapabileceklerinin en iyisini yapmaya çalışması” (Maslow, 1954, s.201) anlamlarına gelmekte ve bu derecede gerçek benlikte olduğu gibi Rogers’un ideal benlik (ideal self) kavramı ile örtüşmektedir. Bu da bireyin kendi potansiyelinin farkında olup ulaşmak istediği arzusuna güdülenmesidir. İdeal benlik, bireyin “benlik saygısı, uğraşmaları ve hırsları” (Ismail ve Tekke, 2015) durumunu temsil ettiğinden daha istikrarlı konumdadır (Butler, 1968). Rogers ve Maslow’un paralel görüşlerine dayanarak kendini gerçekleştirmede bireyin kendini tanıması ve bilmesi kadar ilgileri ve idealleri de büyük rol oynar. Buna göre kendini gerçekleştirme süreçlerinin bireylere göre değişkenlik gösterir.

Ayrıca kültürel ve bireysel farklılık faktörlerin psikoloji alanındaki çalışmalarının artmasıyla araştırmacılar çalışmalarını “kendini gerçekleştirmenin” ne olduğundan ziyade “hangi anlama geldiğini veya ne anlam yüklediğini sorgulamaya başlıyor (bkz. Krems, Kenrick ve Neel, 2017; aynı zamanda bak, O’connor ve Yballe, 2007). Kültür ve bireyin dünyaya bakış açıları ve hayata anlamlandırmaları benlik gelişiminde rolü kaçınılmazdır (Gorman, 2010). Krems ve arkadaşları (2017) Maslow’un buna dair kendine gerçekleştirmeye giden bireyselleşme önerisi olduğunu vurgulamaktadır. Buna dair, en önemli delil niteliğini taşıyan herkesin yaşamındaki bireysel farklılıkların olması; hatta bireyin farklı yaş gruplarında farklı fonksiyonel motifleri taşımasıdır. Bu esasen bireyin farklı durum ve zamanlarda güdülenmesinin değişiklik göstermesidir. Tüm bunlar göz önüne alındığında, kültür ve bireyin psikolojik çalışmalarda etkili değişken rolü alması ve kendini gerçekleştirmenin bireylere göre farklılıklar olabileceğinin göstergesidir.

Kendini Aşmışlık

“Kendini aşmışlık” kavramı en başından Maslow’un çalışmalarında ara sıra vurguladığı fakat ihtiyaçlar hiyerarsisi olan ilişkisi hayatının son dönemlerine rastladığından görünmemektedir. Maslow ile beraber yine o dönemin tanınan araştırmacılarından olan Frankl’a (1966) göre “kendini aşmışlık” bireyin kapalı sistemymiş gibi görünse de “geniş kapsamda dünyaya açık olup başkalarıyla iletişim kurmak olarak” ifade ediyor. Tekrardan ilk defa bunu ortaya çıkaran Koltko-Rivera’nın (2006) yaptığı çalışması önemli olmuştur. Maslow’un 1969 yılında kaleme almış olduğu “The farther reaches of human nature”adlı çalışmasında buna yeterince yer vermektedir. Bu bağlamda, hiyerarşik modele göre kendini gerçekleştirme ile beraber “kendini aşmışlık” en üst düzey olduğu görünmektedir. Kapsamlı literatür taraması yapıldığında bahsedilen düzey halen çok az bir çalışmanın konusu durumundadır.

“Kendini aşmışlık” kavramı genel olarak tanımlanacak olursa Maslow’un ifadesiyle “en yüksek kimlik kazanımı, bağımsızlık veya benlik aynı oranda benliğin ötesine ve yukarısına çıkmak olan kendini aşmışlıktır” (Maslow, 1961/1999, p. 117). Daha açık bir ifadeyle zirve deneyimler (ör., bağımsızlık, kendini gerçekleştirme ve kimlik başarısı) kendini aşmışlığın bir ürünüdür (Maslow, 1969). İlgili yazında, kendini aşmışlık tamamıyla kendini gerçekleştirmenin ötesinde bir seviye olduğu bireyin potansiyelini tam kullanan kişi olması ancak bu düzeyde mümkün olduğu açıkça anlaşılır. Bu düzeyi, Koltko-Rivera iki ayrı kısımda incelemiştir. Birincisi “benliğin ötesindeki daha ileriki sebepleri araştırmak” ve ikincisi “zirve tecrübelerle benliğin sınırlarının ötesindeki bir birlik tecrübe etmek”. Yazara göre birincisine, “Bu başkalarına hizmet etmek, ideale (ör., doğruluk, sanat) veya bir sebebe (ör., sosyal adalet, çevrecilik, bilimle uğraşma, bir dini inanç) adanmak ve/veya İlahi veya yüce olarak kabul edilen şeyle birleşmek arzusunu içerir”(s.303) ve ikincisine, “Bu kişinin kişisel benliğini aşip veya genişletip bir kimlik kazanımı tecrübe eden, mistik tecrübelerini ve doğa, estetik tecrübeler, cinsel tecrübeler ve/veya diğer benötesi tecrübelerle ilgili belirgin deneyimlerini içerir” (s.303) şeklinde ifade etmiştir.

Bu seviye, birey kendi ihtiyaçlarının dışında “başkalarının hizmeti ve benliğin ötesindeki yüksek güç veya sebep lehinde” (Koltko-Rivera, 2006, s.306-307) istimal etmesi olarak ifade edilir. Yeager ve arkadaşları (2014) “kendini aşmış” bireyleri “elde ettikleri bilgileri insanlara yardım etmek için kurulan köprülerde kullanmak” (s. 560) şeklinde vurgulamaktadır. Emmons (1999), “kendini aşmışlık” hayatın anlamı ve amacı ile farklılık kazanacağını öne sürmektedir. Özellikle Wong (2016) “kendini aşmışlık” kavramını Frankl’ın hayatın anlamı ve maneviyat ile ilişkili olduğunu belirtir. Bu tarz yaklaşımlar farklı kültürlerde “kendini aşmışlık” düzeyine farklı

anımlar kazandırabilir. Bu da güncel psikolojik çalışmalarda kültürün bireyin davranış, duygu ve düşüncelerine etkisi olduğu kabul edildiğinde bu seviyenin aslında olması gerektiği büyük bir önemi göstermektedir.

Etrafıca yapılan alan yazın çalışmalarına göre hem kendini gerçekleştirme hem de kendini aşmışlık düzeyinin bireyin hayatında önemli bir yer teşkil ettiği anlaşılır. Bununla beraber her iki kavram arasındaki hem benzerlik hem de farklılıklara değerlendirildiğinde Tablo 1’de görüldüğü üzere kendini gerçekleştirme bireyin daha çok içsel gelişim ve bireysel gelişim (Gorman, 2010; Hanley ve Abell, 2002; O’connor ve Yballe, 2007) ile ilişkin “kendini aşmışlık” ise bireyin hem içsel hem dışsal (sosyal bağlar kurması) (Koltko-Rivera, 2006) etkileşimi ile ilişkilidir.

Tablo 1.

Kendini Gerçekleştirme ve Kendini Aşmışlığın Karşılaştırması

Kendini Gerçekleştirme	Kendini Aşmışlık
Kimlik kazanmak	Kimlik kazanmak
Potansiyel, arzu, ihtiyaç ve hangi mesleğin uygun olduğunun bilincinde olmak	Farklı tecrübeler (ör. doğa, mistik, estetik ve cinsel) edinmek
Gerçek ve ideal benlik düzeyine ulaşmak	Benliğin ötesine geçmek
İlgi ve yeteneklerinin farkında olmak	Başkalarıyla olumlu ilişkiler geliştirmek
Yapabileceğinin en iyisini yapmak	Bağımsız hareket etmek
	Etrafına karşı duyarlı olmak
	Sosyal bağları güçlendirmek

Potansiyelini Tam Kullanan Kişi

Potansiyelini tam kullanan kişi ifadesi Rogers’a (1961) ait olup yazmış olduğu “On Becoming a Person: A therapist’s view of psychotherapy” adlı kitabında bunu açıklamaktadır. Bu kavram, Rogers’a göre birey kendini gerçekleştirdiğinde potansiyelini tam kullanan kişi olur (Tekke ve İsmail, 2015). Bu açıdan bakıldığında potansiyelini tam kullanan kişi Maslow’un “kendini aşmışlık” düzeyi ile benzerlik gösteriyor. Hem Rogers hem de Maslow’a göre kendini gerçekleştirmenin tamamıyla yeterli olmayıp bir üst düzeye bireyin hedeflemesi gerektiği vurgulanır. Diğer bir deyişle, “kendini aşmışlık” ve potansiyelini tam kullanan kişi kendini gerçekleştirip bir üst seviye ulaşan kişiler olarak belirtilebilir. Wong (2016), potansiyelini tam kullanan kişi olmanın yolu “kendini aşmışlıktan” geçtiğini ifade etmektedir. Bununla birlikte hayatın anlamını tanımlamak (Frankl, 1966) ve kendini tanımakla (Rogers, 1961; Tekke ve Çoşkun, 2018) mümkün olduğu açıkça ifade edilir. Başka bir ifadeyle, hayatın anlamını bilme, kendini tanıma ve kendini gerçekleştirme bireyin potansiyelini tam kullanan kişi olmasında önemli etkenler olarak kabul edilir.

Tablo 1’de görüldüğü üzere her iki düzeyde kavramsal ve fonksiyonel olarak farklılık gösterse de “kendini aşmışlık” seviyesi kendini gerçekleştirmenin bir üst düzeyi olduğu aynı zamanda hem tamamlayıcı olması hem de geniş yelpazeli oluşu şeklinde anlaşılmaktadır. Kendini gerçekleştirme daha çok içsel gerçekleştirme (Gorman, 2010; Hanley ve Abell, 2002; O’connor ve Yballe, 2007) söz konusu iken, “kendini aşmışlık” hem içsel hem de dışsal gerçekleştirme (Koltko-Rivera, 2006) şeklindedir. Bu bakımdan bir arada meydana gelen bu iki düzey (Batson, 1998; Yeager ve ark., 2014) bireyin potansiyelini tam kullanan kişi olmasına imkan

sağlamaktadır. Diğer bir ifadeyle, bu seviyedeki insanlar hem kendi içlerindeki eğilimlerini gerçekleştirmeye yönelirler (O'connor ve Yballe, 2007) hem de grupların ve toplulukların değerleri çerçevesinde etkili rol alma eğilimindedirler. Bu şekilde, ihtiyaçlar hiyerarşisi literatüre katkısı olan araştırmacıların çalışmaları değerlendirildiğinde “kendini aşmışlık” düzeyi Maslow’un ifadesiyle en son düzeyde yer aldığı ve daha kapsamlı olduğu anlaşılmaktadır.

Sonuç

Fenomenolojik kuramın önemli kavramlarından olan kendini aşmışlık ilk defa bu çalışma ile Türkçe dilinde literatüre kazanımı güncellenmiş oluyor. Her ne kadar ifadenin İngilizce versiyonu biliniyor olsa da Türkçe versiyonun psikoloji alanında kullanımı bulunmamaktadır. Kendini aşmışlık (self-transcendence) alan yazındaki kullanımı terimsel olarak farklı çevirisi özaşkınlık olduğu görülmektedir fakat bu çalışmalarda ihtiyaçlar hiyerarşisi modeli çerçevesinde değerlendirilmemiştir. “Kendini aşmışlık” kendini gerçekleştirmeden farklı olarak birey hem içsel sürecini hem de dışsal yönü olan başkalarıyla iyi ilişkiler geliştirme yönünü göstermektedir. Özellikle eğitim ve rehberlik hizmetlerinde bireyin tanımada kendini aşmışlık düzeyinin bilinmesi kişinin hem kendi potansiyelin farkında olması hem de başkalarıyla olumlu ve farklı tecrübeler elde etmesinin bilinmesi, etkili eğitim ve rehberlik çalışmaları için büyük bir katkı sağlayacağı açıktır.

Ayrıca son yıllarda kültürel, manevi ve bireysel farklılıklara dair çalışmaların önem kazandığı ve bu alanlarda yapılan çalışmalarda farklı bulgular meydana gelmesi “kendini aşmışlık” seviyenin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. En basitinden Batı ve Doğu kültürlerindeki farklılık buna dair güzel bir örnek olabilir. Bu yaklaşımla, genellenebilirlik ölçek çalışmalarıyla birlikte kültürel değerler ölçüsünde testlerin geliştirilmesi veya uyarlanması bireyi tanımada sağlıklı sonuçlar elde etmede faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu çalışma sadece Maslow’un öne sürmüş olduğu “kendini aşmışlık” düzeyi ve buna dair yapılan çalışmaların incelenmesi ile sınırlandırılmıştır. Bu düzeyi daha ileri boyutlara taşıyabilmek için özellikle eğitim, psikolojik ve rehberlik alanlarında kendini gerçekleştirmede olduğu gibi bireyin “kendini aşmışlık durumunu” ölçen ve testlerin geliştirilmesi bahsedilen alanlara faydalı olacağı değerlendirilmektedir. Son olarak, ihtiyaçlar hiyerarşisi piramidinde önemli bir yere sahip olan kendini gerçekleştirmenin bir üst düzeyi olan “kendini aşmışlık” seviyesinin bilinmesi ve özellikle eğitim ve rehberlik alanlarında faydalı olacağı umulmaktadır.

Kaynaklar / References

- Batson, C. D. (1998). Altruism and prosocial behavior. In D. T. Gilbert, S. T. Fiske, & G. Lindzey (Eds.), *The handbook of social psychology* (4th ed., Vol. 2, pp. 282-316). Boston: McGraw-Hill.
- Beit-hallahmi, B., & Argyle, M. (1997). *The psychology of religious behaviour, belief and experience* (1st ed). Canada: Routledge.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27–40. doi:10.3316/QRJ0902027
- Devrani, T. K. (2010). Kişisel değerlerin kuramsal yapısı ve pazarlamadaki uygulamalar. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(1), 49-70.
- Dezutter, J., Soenens, B., & Hutsebaut, D. (2006). Religiosity and mental health: A further exploration of the relative importance of religious behaviors vs. religious attitudes. *Personality and Individual Differences*, 40(4), 807–818. doi:10.1016/j.paid.2005.08.014
- Fitts, W. H. (1971). *The self-concept and self-actualization* (Monograph No. 3). Nashville: Nashville Mental Health Center.
- Francis, L. J., & Hills, P. R. (2008). The development of the Meaning in Life Index (MILI) and its relationship with personality and religious behaviours and beliefs among UK undergraduate students. *Mental Health, Religion & Culture*, 11(2), 211–220. <https://doi.org/10.1080/13674670701243758>
- Frankl, V. E. (1966). Self-transcendence as a human phenomenon. *Journal of Humanistic Psychology*, 6(2), 97–106. <https://doi.org/10.1177/002216786600600201>
- French, S., & Joseph, S. (1999). Religiosity and its association with happiness, purpose in life, and self-actualisation. *Mental Health, Religion & Culture*, 2(2), 117–120. doi:10.1080/13674679908406340
- Garcia-Romeu, A. P. (2012). *Self-transcendence: Measurement and experience*. Palo Alto, California.
- Gorman, D. (2010). Maslow's hierarchy and social and emotional wellbeing. *Aboriginal and Islander Health Worker Journal*, 34(1), 27-29.
- Hanley, S. J., & Abell, S. C. (2002). Maslow and relatedness: Creating an interpersonal model of self-actualization. *Journal of Humanistic Psychology*, 42(4), 37-57.
- Ismail, N. A. H., & Tekke, M. (2015). Rediscovering Rogers's self theory and personality. *Journal of Educational, Health and Community Psychology*, 4(3), 28–36.
- Ivtzan, I., Chan, C. P. L., Gardner, H. E., & Prashar, K. (2013). Linking religion and spirituality with psychological well-being: Examining self-actualisation, meaning in life, and personal growth initiative. *Journal of Religion and Health*, 52(3), 915–929. doi:10.1007/s10943-011-9540-2
- Janowiak, J. J., & Hackman, R. (1994). Meditation and college students' self-actualization and rated stress. *Psychological Reports*, 75, 1007– 1010. doi:10.2466/pr0.1994.75.2.1007
- Jones, A., & Crandall, R. (1986). Validation of a Short Index of Self-Actualization. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 12(1), 63–73. doi:10.1177/0146167286121007
- Kline, K. S., Docherty, E. M., & Farley, F. H. (1982). Transcendental meditation, self/actualization, and global personality. *Journal of General Psychology*, 106, 3–8. doi:10.1080/00221309.1982.9710967
- Koltko-Rivera, M. E. (2006). Rediscovering the later version of Maslow's hierarchy of needs: Self-transcendence and opportunities for theory, research, and unification. *Review of General Psychology*, 10(4), 302–317. doi:10.1037/1089-2680.10.4.302
- Krems, J. A., Kenrick, D. T., & Neel, R. (2017). Individual perceptions of self-actualization: What functional motives are linked to fulfilling one's full potential? *Personality and Social Psychology Bulletin*, 43(9), 1337–1352. doi:10.1177/0146167217713191
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50, 370-396.
- Maslow, A. H. (1961/1999). Are our publications and conventions suitable for the personal sciences? *American Psychologist*, 16, 318–319.
- Maslow, A. H. (1969). The farther reaches of human nature. *Journal of Transpersonal Psychology*, 1(1), 1–9.
- Maslow, A. (1954). *Motivation and personality*. New York: Harper.
- O'connor, D., & Yballe, L. (2007). Maslow revisited: Constructing a road map of human nature. *Journal of Management Education*, 31(6), 738–756. doi:10.1177/1052562907307639

- Onat- Kocabıyık, O. (2014) Benlik ve ahlaki kimlik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(27), 261-280.
- Piedmont, R. L., Ciarrochi, J. W., Dy-Liacco, G. S., & Williams, J. E. G. (2009). The empirical and conceptual value of the spiritual transcendence and religious involvement scales for personality research. *Psychology of Religion and Spirituality*, 1(3), 162–179. doi:10.1037/a0015883
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55, 68–78.
- Rogers, C. R. (1961). *On becoming a person: A therapist's view of psychotherapy*. Boston: Houghton-Mifflin
- Sedlmeier, P., Eberth, J., Schwarz, M., Zimmermann, D., Haerig, F., Jaeger, S., & Kunze, S. (2012). The psychological effects of meditation: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 138(6), 1139–1171. doi:10.1037/a0028168
- Seeman, W., Nidich, S., & Banta, T. (1972). Influence of transcendental meditation on a measure of self-actualization. *Journal of Counseling Psychology*, 19, 184–187. doi:10.1037/h0032712
- Shostrom, E. L. (1966). *Personal Orientation Inventory: An inventory for the measurement of self-actualization*. San Diego: Educational and Industrial Testing Service.
- Shostrom, E. L. (1974). *Manual for the Personal Orientation Inventory, POI*. San Diego: Educational and Industrial Testing Service.
- Tekke, M. & Coskun, M. (2018). Kendini tanıma, kendini gerçekleştirme, kendini aşmışlık ve potansiyelin tam kullanan kişi: Kişilerarası İletişim. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(70), 790-797.
- Venter, H., & Venter, E. (2010). Globalization and the psychology of the new world citizen: How the new global citizen compares to Maslow's level of self transcendence. *International Journal of Interdisciplinary Social Sciences*, 5(7), 29–35.
- Wong, P. T. P. (2016). Meaning-seeking, self-transcendence, and well-being. In A. Batthyany (Ed.), *Logotherapy and existential analysis: Proceedings of the Viktor Frankl Institute* (Vol. 1; pp. 311-322). Cham: Springer.
- Yeager, D. S., Henderson, M. D., Paunesku, D., Walton, G. M., D'Mello, S., Spitzer, B. J., & Duckworth, A. L. (2014). Boring but important: A self-transcendent purpose for learning fosters academic self-regulation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 107(4), 559–580. doi:10.1037/a0037637
- Zilka, B. (1987). The effects of hypnosis and meditation on a measure of self-actualization. *Australian Journal of Clinical & Experimental Hypnosis*, 15, 21–28.

Yazar

İletişim

Mustafa TEKKE, Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AnaBilim Dalı öğretim üyesidir. İlgi alanları benlik, kişilik, eğitim psikolojisi ve maneviyat üzerine yoğunlaşmaktadır. Yaptığı çalışmalar genelde uluslararası dergilerde görünmektedir.

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa TEKKE, Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AnaBilim Dalı, Merkez Kampüs, Konuralp, Oda No:307, Düzce/Türkiye. e-posta: mustafatekke@gmail.com

Summary

Purpose. The universally accepted hierarchy of needs model forms the basis of phenomenological theory. Although it has been a long time since its development, it has been kept up to date and has an important place especially in education, psychology and counseling services. It is the level of self-transcendence, an important level that has been introduced for the first time recently in Maslow's hierarchy of needs. Although this concept sounds different in Turkish, the closest translation to Turkish is appropriate in this way. As stated in this study, it aims to make a significant contribution to the literature by reviewing the hierarchy of needs again and examining the difference between 'self-transcendence and self-actualization which is the last level of Maslow's model. The absence of a study about it in Turkey has increased the importance of this work. It also aims to make a valuable contribution to the literature by translating this concept into Turkish for the first time.

Method. In this study, both Maslow's writings and related studies were evaluated in the context of synthesis. For this purpose, document analysis method was applied and the studies were examined by formulating a table in the results section. Document analysis, which is a qualitative research data, is defined as "systematic procedure for reviewing or evaluating documents—both printed and electronic (computer-based and Internet-transmitted) material" (Bowen, 2009, p.27).

Results. According to literature review in the context, it is understood that both self-actualization and self-transcendence level constitute an important place in an individual's life. However, when both similarities and differences between the two concepts are evaluated, self-actualization is more related to the inner development of the individual (Gorman, 2010; Hanley ve Abell, 2002; O'connor ve Yballe, 2007) and the "self-transcendence is related to the interaction of the individual with both inner and external (establishing social ties) (Koltko-Rivera, 2006). Although it differs conceptually and functionally at both levels, the level of "self-transcendence is understood to be a higher level of self-actualization and to be both complementary and wide-ranging. In this respect, these two levels allow the individual to fully exploit the potential. In other words, people at this level tend to realize their own tendencies and tend to play an effective role within the values of groups and communities. In this way, it is understood that the level of "self-transcendence is at the last level with Maslow's model and more comprehensive.

Discussion and Conclusion. Self-transcendence, which is one of the important concepts of phenomenological theory, is being updated with this study in Turkish. Although the English version of the expression is known, the Turkish version has no use in the field of psychology. The use of self-transcendence in the literature seems to be a different term in terms of translation, but these studies have not been evaluated within the framework of the hierarchy of needs model. Unlike self-actualization, self-transcendence refers to both the inner process and the direction of developing good relations with others with external aspects. In addition, the fact that studies on cultural, spiritual and individual differences have gained importance in recent years and that different findings have appeared in these fields show how important "self-transcendence" level is. In order to carry this level further, especially in the areas of education, psychological and counseling, it is considered that the development of tests that measure the individual's "self-transcendence" will be beneficial to the mentioned areas. Finally, it is hoped that the level of "self-transcendence, which is a higher level of self-actualization, which has an important place in the pyramid of needs hierarchy, is expected to be beneficial especially in the fields of education and counseling.